

**KONSPEKT ĆWICZEŃ NR 4 Z PRZEDMIOTU  
„POSTĘPOWANIE CYWILNE , PRAWO CYWILNE”  
RADCA PRAWNY ARKADIUSZ ŚWIDEREK**

Zajęcia w dniu 5 września 2024r. – GRUPA B i C

12 września 2024r. – GRUPA A i D ,

**Temat**

**„Sporządzenie apelacji w postępowaniu nieprocesowym”**

Sposób realizacji tematu;

„Sporządzenie projektu apelacji , omówienie jej konstrukcji, na przykładzie opracowanym na potrzeby ćwiczeń kazusie oraz formularzu wzoru apelacji”

**DO OMÓWIENIA ZAGADNIENIA**

**I. Czy możliwe jest zaskarżenie apelacją orzeczenia mimo braku substratu zaskarżenia**

**Postanowienie SN z 7.11.2003 r., V CZ 108/03, LEX nr 602397.**

*„1. Jak wynika z treści art. 367 § 1 k.p.c., apelacja do sądu drugiej instancji przysługuje od wyroku sądu pierwszej instancji. Wyrok niezależnie od tego, czy uwzględnia powództwo, czy też oddala je, może być skutecznie zaskarżony tylko w takiej części, w jakiej istnieje (sententia existens).*

*2. Rozstrzygnięcie o żądaniach stron może nastąpić tylko w sentencji wyroku (art. 325 k.p.c.), a nie w uzasadnieniu, którego przedmiotem jest wskazanie podstawy faktycznej i wyjaśnienie podstawy prawnej wyroku z przytoczeniem przepisów prawa (art. 328 § 2 k.p.c.).”*

*„W typowych sprawach cywilnych rozpoznawanych w procesie nie budzi wątpliwości w praktyce sądowej, iż nierozstrzygnięcie o wszystkich żądaniach zgłoszonych w sprawie w wyroku kończącym to postępowanie wymaga złożenia wniosku o uzupełnienie tego wyroku, natomiast wniesienie środka zaskarżenia od orzeczenia „nieistniejącego” jest niedopuszczalne, z uwagi na brak tzw. substratu zaskarżenia. Odmiennie jednak część judykatury zapatruje się na przedmiotową kwestię w przypadku postępowania nieprocesowego oraz w sprawach z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych. W tych przypadkach wyrażane są bowiem poglądy dopuszczające kwestionowanie wprost w trybie odwoławczym dorozumianych rozstrzygnięć, niewyrażonych wprost w orzeczeniu merytorycznym, które wynikają jednak z samej natury orzeczenia w sprawie danego rodzaju. Jednocześnie w tych szczególnych sytuacjach wyklucza się możliwość wnioskowania o uzupełnienie orzeczenia w trybie art. 351 § 1 k.p.c., przyjmując założenie, że określone wyrzeczenie pozytywne zawiera w sobie z istoty rzeczy również dorozumiane rozstrzygnięcie negatywne w pozostałym zakresie, a zatem nie ma potrzeby korzystać z instytucji uzupełnienia orzeczenia.” Tak A. Partyk, Wniosek o uzupełnienie orzeczenia*

*merytorycznego a dopuszczalność apelacji od rozstrzygnięcia niewyrażonego wprost w sentencji tego orzeczenia, LEX/el. 2015.*

1. Orzeczenie nie zostało podpisane.

### **III CZP 29/00 - Uchwała Sądu Najwyższego**

OSNC 2001/2/25 - uchwała z dnia 26 września 2000 r.

TEZA | **aktualna**

Wyrok, którego sentencji skład sądu nie podpisał, nie istnieje w znaczeniu prawnoprocesowym także wówczas, gdy został ogłoszony.

### **I CZ 63/18, Konsekwencje braku podpisu sędziego pod sentencją wyroku lub postanowienia wydanego w składzie jednoosobowym - Postanowienie Sądu Najwyższego**

LEX nr 2518918 - postanowienie z dnia 5 lipca 2018 r.

- OSNC 2001, Nr 2, poz. 25, tak również: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 grudnia 2012 r.,

TEZA | **aktualna**

Brak podpisu sędziego pod sentencją wyroku lub postanowienia wydanego w składzie jednego sędziego oznacza, że to orzeczenie w sensie prawnoprocesowym nie istnieje.

Z uzasadnienia

„Zgodnie z [art. 367 § 1](#) k.p.c. apelacja przysługuje od **wyroku** wydanego (istniejącego) sądu pierwszej instancji. Nie jest zatem dopuszczalna apelacja wniesiona od **wyroku** nieistniejącego. Stwierdzenie wniesienia apelacji w takich warunkach skutkować musi jej odrzuceniem bez potrzeby badania, czy spełnia ona wymogi formalne przewidziane dla tego środka odwoławczego (tak zwłaszcza: postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 21 stycznia 2003 r., [III CZP 83/02](#), niepubl., por. również: postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 28 lipca 2017 r., [II CZ 32/17](#), niepubl., postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 23 sierpnia 2012 r., [II CSK 5/12](#), niepubl., postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 25 listopada 2010 r., [I CZ 139/10](#), niepubl.).”

a) czy skarżyć apelacją?

b) co w przypadku wniesienia apelacji ?

Generalnie, z uwagi na skutki procesowe, przypadki nieistniejącego orzeczenia można podzielić na dwie grupy:

- 1) gdy sąd nie wydał orzeczenia, tj. nie orzekł o części zgłoszonego żądania – wówczas **apelacja jest nie tylko niedopuszczalna, ale i niecelowa**;
- 2) gdy sąd sporządził w formie pisemnej orzeczenie, ale nie jest ono podpisane lub nie zostało ogłoszone – wówczas **apelacja, mimo to, iż jest niedopuszczalna i zostanie odrzucona, powinna zostać wniesiona celem wyeliminowania z obrotu prawnego orzeczenia stwarzającego jedynie pozory doniosłego prawnie rozstrzygnięcia**.

**Tak Anna Czepkowska- Rutkowska w Apelacja w postępowaniu cywilnym – ujęcie praktyczne, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2024, strona 8**

**Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 31 sierpnia 2018 r. I CSK 300/18 (Niepodpisanie wyroku przez wszystkich członków składu sądu orzekającego. Sententia non existens)**

**TEZA** aktualna

Wyrok niepodpisany przez wszystkich sędziów wchodzących w skład sądu nie istnieje w znaczeniu prawnopprocesowym (sententia non existens) bez względu na to, czy chodzi o skład jednoosobowy czy wieloosobowy.

**UZASADNIENIE**

*Sentencja*

Sąd Najwyższy (SN) (...) w sprawie z powództwa M.J. przeciwko P.K. z udziałem po stronie powodowej interwenienta ubocznego D.K. o zapłatę, po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej w dniu 31.08.2018 r., skargi kasacyjnej pozwanego od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...) z 4.11.2016 r., III APa (...), **uchyla dokonaną 4.11.2016 r. czynność określoną jako wyrok Sądu Apelacyjnego w (...) w sprawie III APa (...).**

„Przepisy postępowania cywilnego nie przewidują przesłanki nieważności orzeczenia lub nieważności postępowania polegającej na braku podpisów sędziów pod sentencją wyroku. **W związku z tym, wobec luki występującej w odniesieniu do takiej sytuacji procesowej, uzasadnione jest przyjęcie, że należy zastosować w drodze analogii przepisy o postępowaniu odwoławczym**, w tym przypadku postępowaniu kasacyjnym, i badając z urzędu tę kwestię, podobnie jak w przypadku nieważności postępowania przed Sądem drugiej instancji, wydać postanowienie o uchyleniu dokonanej 4.11.2016 r. czynności określonej jako zaskarżony wyrok Sądu Apelacyjnego w (...). Przyjęcie poglądu, że wobec stwierdzenia nieistnienia tego wyroku skarga kasacyjna pozwanego powinna podlegać odrzuceniu, rodzi realne niebezpieczeństwo dalszego funkcjonowania tego pozornego wyroku w obrocie prawnym ze wszystkimi tego faktu skutkami”

**Zembrzuski Tadeusz, Nieistnienie orzeczenia a nieważność postępowania. Glosa do postanowienia SN z dnia 31 sierpnia 2018 r., I CSK 300/18**

## TEZA 1 | aktualna

Wprawdzie ogłoszenie wyroku nie sanuje braku podpisu lub podpisów pod sentencją, lecz stosownie do treści art. 332 § 1 k.p.c., wyrok wiąże od chwili jego ogłoszenia, w związku z czym zaistniałe uchybienie można rozpatrywać w kategorii zaskarżalności jako podstawę do jego uchylenia przy zastosowaniu instytucji nieważności postępowania. Można bronić zapatrywania, że sporządzonego i ogłoszonego wyroku nie należy traktować jako nieistniejącego, lecz następstwa zaistniałego uchybienia wynikającego z "niepodpisania sentencji przez skład sądu" wiążą się ze ziszczeniem się przyczyny nieważności postępowania zniesieniowej.

## TEZA 2 | aktualna

[...] brak podpisu sędziego pod sentencją orzeczenia stanowi przyczynę nieważności postępowania wskazaną w art. 379 pkt 4 k.p.c.

2. Sąd nie orzekł o części roszczenia :

2.1. w procesie

a) wniosek o uzupełnienie wyroku

KPC Art. 351. § 1. **Strona może w ciągu dwóch tygodni od ogłoszenia wyroku**, a gdy doręczenie wyroku następuje z urzędu - od jego doręczenia, zgłosić wniosek o uzupełnienie wyroku, jeżeli sąd nie orzekł o całości żądania, o natychmiastowej wykonalności albo nie zamieścił w wyroku dodatkowego orzeczenia, które według przepisów ustawy powinien był zamieścić z urzędu.

§ 3. Orzeczenie uzupełniające wyrok zapada w postaci wyroku, chyba że uzupełnienie dotyczy wyłącznie kosztów lub natychmiastowej wykonalności.

b) wytoczenie powództwa o pominiętym roszczeniu

2.1 w nieprocesie wnosimy apelację w następujących przypadkach:

a) **w postępowaniu nieprocesowym** w tych sprawach, w których sąd niezależnie od treści wniosku ma możliwość wyboru różnych wariantów rozstrzygnięć,

np.

- **w sprawach o ustanowienie drogi koniecznej**

- **o uregulowanie sposobu korzystania z rzeczy wspólnej**

- **o dział spadku,**

**Postanowienie Sądu Najwyższego z 28.07.2017 r., II CZ 32/17, LEX nr 2383246:**

"Pogląd zakładający dopuszczalność apelacji w przypadku nieobjęcia sentencją postanowienia przebiegu służebności gruntowej przesyłu w zakresie całej nieruchomości obciążonej objętej księgą wieczystą, jest racjonalny, odpowiada

celom tego postępowania, jakim jest kompleksowa regulacja stosunków własnościowych."

### **uchwała SN z 13 maja 2016 r. III CZP 6/16**

Uczestnik postępowania może zaskarżyć apelacją postanowienie w sprawie o podział majątku wspólnego także wtedy, gdy sąd nie zamieści w nim wyodrębnionego redakcyjnie rozstrzygnięcia w przedmiocie wniosku o ustalenie nierównych udziałów w majątku wspólnym.

### **I CSKP 707/22, Treść postanowienia wydanego w postępowaniu o podział majątku wspólnego po ustaniu wspólności majątkowej między małżonkami - Postanowienie Sądu Najwyższego**

LEX nr 3516231 - postanowienie z dnia 28 października 2022 r.

TEZA | **aktualna**

Jeżeli w postępowaniu działowym, w ustalonych okolicznościach faktycznych, sąd uzna, że w skład majątku wspólnego wchodzi określone przedmioty, zobowiązany jest uwzględnić je w wydanym orzeczeniu, niezależnie od tego, czy strony powoływały się na istnienie takich składników majątku w toku postępowania. Podobnie, jeżeli w świetle ustaleń faktycznych sąd przyjmie, że poczynione zostały nakłady z majątku wspólnego na majątek osobisty któregoś z małżonków, nakłady te powinny zostać uwzględnione w wydanym postanowieniu. **Jeżeli natomiast w ustalonych okolicznościach faktycznych sąd nie przyjmie istnienia określonego składnika majątku wspólnego lub faktu dokonania nakładów z majątku wspólnego na majątek osobisty, nie ma obowiązku rozstrzygnięcia o tym negatywnie w sentencji wydanego postanowienia.** Wyraźne wymienienie wszystkich przedmiotów, które nie wchodzi w skład majątku wspólnego, lub też wszystkich nakładów, które nie zostały dokonane, jest z oczywistych powodów niemożliwe, zwłaszcza jeżeli strony nie powoływały się na ich istnienie. **W związku z tym należy przyjąć, że wymienienie w postanowieniu działowym składników majątku wspólnego stanowi jednocześnie negatywne rozstrzygnięcie co do tego, że - w ustalonych okolicznościach faktycznych - inne elementy do tego majątku nie wchodzi.**

### **I CSK 610/20, Określenie wartości przedmiotu zaskarżenia w sprawach działowych - Postanowienie Sądu Najwyższego**

LEX nr 3245379 - postanowienie z dnia 27 kwietnia 2021 r.

TEZA | **aktualna**

W sprawach działowych (dział spadku, podział majątku wspólnego małżonków, zniesienie współwłasności), w razie zaskarżenia orzeczenia co do istoty sprawy, wartość przedmiotu zaskarżenia wyznacza nie wartość całego dzielonego majątku, ale wartość konkretnego interesu (roszczenia, żądania) lub składnika majątkowego, którego dotyczy środek odwoławczy. Z reguły nie może ona przekraczać wartości udziału przysługującemu skarżącemu uczestnikowi, chyba że podważa on zasadę podziału, objęcie lub nieobjęcie orzeczeniem poszczególnych

rzeczy lub praw albo rozliczenie nakładów, gdyż wówczas wartość przedmiotu zaskarżenia może być wyższa niż wartość jego udziału.

## **b) w sprawach pracowniczych,**

OSNP 2016/7/92 - postanowienie z dnia 13 listopada 2014 r.

TEZA | **aktualna**

Skoro sentencja wyroku sądu pierwszej instancji zawiera rozstrzygnięcie o prawie do świadczenia rentowego, jego rodzaju i czasokresie przysługiwania, to nie można mówić o nieistnieniu orzeczenia w tym zakresie, a w konsekwencji o braku substratu zaskarżenia. Przyznanie takim wyrokiem renty okresowej z tytułu częściowej niezdolności do pracy jest bowiem równoznaczne z nieuwzględnieniem żądania przyznania renty stałej z tytułu całkowitej niezdolności do pracy i taki też przedmiot rozstrzygnięcia decyduje o powadze rzeczy osądzonej. Wówczas nie wchodzi zatem w grę złożenie wniosku o uzupełnienie wyroku w trybie art. 351 § 1 k.p.c., ale możliwe jest jego podważenie w drodze apelacji, w której ubezpieczony może żądać zmiany wyroku sądu pierwszej instancji przez przyznanie renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy zamiast renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy lub przez przyznanie renty stałej zamiast renty okresowej. W przeciwnym wypadku, w razie uwzględnienia apelacji ubezpieczonego skierowanej przeciwko wyrokowi sądu pierwszej instancji w części oddalającej odwołanie i uprawomocnienia się tego wyroku w pozostałym zakresie, mogłoby dojść do prawomocnego przyznania prawa do dwóch wykluczających się świadczeń rentowych - okresowego z tytułu częściowej niezdolności do pracy i stałego z tytułu całkowitej niezdolności do pracy. Tak samo rzecz się ma w przypadku niezgłoszenia przez ubezpieczonego w odwołaniu od decyzji organu rentowego odmawiającej prawa do świadczenia rentowego żądania w zakresie rodzaju renty (z tytułu całkowitej lub częściowej niezdolności do pracy) lub nieokreślenia czasokresu jej trwania (stała lub okresowa). Taka sytuacja nie stanowi ani rozszerzenia żądania, ani wystąpienia z nowym roszczeniem w rozumieniu art. 383 zdanie pierwsze k.p.c., gdyż przedmiotem rozstrzygnięcia jest - będące przedmiotem odmownej decyzji organu rentowego - prawo ubezpieczonego do renty z tytułu niezdolności do pracy, której rodzaj (całkowita lub częściowa) i czasokres trwania (stała lub całkowita) określa sąd w sentencji wyroku niezależnie od zgłoszenia w tym zakresie żądań przez ubezpieczonego.

TEZA | **aktualna**

Nie występuje brak przedmiotu zaskarżenia apelacją w sprawie z odwołania ubezpieczonego od decyzji organu rentowego odmawiającej prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy, jeżeli wyrok sądu pierwszej instancji rozstrzyga o prawie do renty, jej rodzaju (całkowita lub częściowa) oraz czasokresie przysługiwania (stała lub okresowa) i nie zawiera orzeczenia o oddaleniu odwołania co do nieuwzględnionych żądań zgłoszonych w tym zakresie przez odwołującego się.

**c) w sprawach o rozwód** – sądy nie zamieszczają w wyrokach rozstrzygnięcia w zakresie orzeczenia o winie strony przeciwnej lub oddalenia dalej idącego żądania zasądzenia alimentów – czy to pozbawia stronę możliwości zaskarżenia orzeczenia co do winy lub co do alimentów

*Istotną cechą wyroku orzekającego rozwód jest jego częściowa integralność, oznaczająca konieczność rozstrzygnięcia w nim o wszystkich wymaganych kwestiach, jak również brak możliwości istnienia jednych rozstrzygnięć bez innych.*

*- przede wszystkim konieczne jest orzeczenie o rozwiązaniu związku małżeńskiego i o winie, bez którego nie mogą istnieć pozostałe rozstrzygnięcia (art. 57 kro);*

*brak rozstrzygnięcia o winie (wbrew takiemu obowiązkowi) skutkuje koniecznością zaskarżenia wyroku w części orzekającej o rozwodzie bez konieczności jego uzupełnienia*

*- jeżeli sąd, orzekając rozwód, nie zamieści w wyroku któregokolwiek z elementów wymienionych w art. 58 kro (obligatoryjnego lub fakultatywnego), dla skutecznego zaskarżenia konieczne jest uprzednie złożenie wniosku o uzupełnienie wyroku; przy braku takiego wniosku – dochodzenie roszczenia w odrębnym postępowaniu;*

*- w zakresie rozstrzygnięć obligatoryjnych – sąd zamieszcza tylko orzeczenie pozytywne (określa wysokość alimentów na rzecz małoletnich dzieci, komu przysługuje władza rodzicielska) bez oddalania żądania w tym zakresie.*

## **II. Zadanie do realizacji na ćwiczeniach**

2.1. Sporządzanie apelacji – kasus na ćw. nr 4 ( załączony w odrębnym pliku).

2.2. Struktura apelacji jak z wykładu nr 3 ;

2.3. Do wykorzystania wzór formularza apelacji sporządzony dla aplikantów na ćwiczenia nr 3 ( załączony w odrębnym pliku) ale należy dokonać zmian stosownie do wymogów wynikających z postępowania nieprocesowego tj;

- podstawa apelacji art.518 k.p.c.

- odmienność konstrukcji zarzutów naruszenie przepisów prawa procesowego poprzez powołanie naruszonego przepisu w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.

- zarzuty związane z nie przeprowadzeniem dowodów z urzędu gdy sąd miał taki obowiązek wynikający z przepisów k.p.c. tj.

### **Art. 670. K.p.c.**

§ 1. Sąd spadku bada z urzędu, kto jest spadkobiercą testamentowym oraz spadkobiercą ustawowym, o którym mowa w art. 669 zdanie drugie. W szczególności bada, czy spadkodawca pozostawił testament, oraz wzywa do złożenia testamentu osobę, co do której będzie uprawdopodobnione, że testament u niej się znajduje. Jeżeli testament zostanie złożony, sąd dokona jego otwarcia i ogłoszenia.

§ 2. Sąd spadku ustala, czy w skład spadku wchodzi przedsiębiorstwo w spadku objęte zarządem sukcesyjnym.

### **Art. 684. K.p.c.**

Skład i wartość spadku ulegającego podziałowi ustala sąd

### **Art. 567. [Postępowanie o podział majątku wspólnego]**

§ 3. Do postępowania o podział majątku wspólnego po ustaniu wspólności majątkowej między małżonkami, a zwłaszcza do odrębnego postępowania w sprawach wymienionych w paragrafie pierwszym stosuje się odpowiednio przepisy o dziale spadku.

Sąd z urzędu ma ustalić;

- 1) skład majątku wspólnego,
- 2) wartość majątku wspólnego,
- 3) rozliczyć nakłady poczynione z majątku wspólnego na majątek osobisty.

Sąd z urzędu nie poszukuje majątku stron a dzieli tylko ujawniony,  
Sąd z urzędu nie rozlicza nakładów z majątku osobistego na wspólny - to wymaga odrębnego wniosku strony.

## **2.4. Zaskarżanie rozstrzygnięcia o kosztach postępowania i wnioskowanie o koszty odmienne zasady wynikające z art. 520 k.p.c.**

**Art. 520. § 1.** Każdy uczestnik ponosi koszty postępowania związane ze swym udziałem w sprawie.

**§ 2.** Jeżeli jednak uczestnicy są w różnym stopniu zainteresowani w wyniku postępowania lub interesy ich są sprzeczne, sąd może stosunkowo rozdzielić obowiązek zwrotu kosztów lub włożyć go na jednego z uczestników w całości. To samo dotyczy zwrotu kosztów postępowania wyłożonych przez uczestników.

**§ 3.** Jeżeli interesy uczestników są sprzeczne, sąd może włożyć na uczestnika, którego wnioski zostały oddalone lub odrzucone, obowiązek zwrotu kosztów postępowania poniesionych przez innego uczestnika. Przepis powyższy stosuje się odpowiednio, jeżeli uczestnik postępował niesumiennie lub oczywiście niewłaściwie.

### **III. Wybrana literatura ;**

1. M. Rzewuski, Zarzuty apelacyjne w procesie cywilnym, red. M. Rzewuski, Warszawa 2023,
2. Adw. Agata Rewerska „Apelacja cywilna Zasady konstruowania po zmianach ustawami z 2019 i 2023 roku wraz ze wzorami zarzutów
3. Manowska Małgorzata, „Apelacja w postępowaniu cywilnym. Komentarz. Orzecznictwo,” wyd. V, Warszawa 2022,
4. Anna Czepkowska- Rutkowska, „Apelacja w postępowaniu cywilnym – ujęcie praktyczne”, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2024

### **IV. Wybrane przepisy prawa bankowego**

**USTAWA z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe Dz.U.2023.2488 t.j. z dnia 2023.11.16**

(wyciąg)

#### **Art. 56. [Dyspozycja wkładem na wypadek śmierci]**

1. Posiadacz rachunku oszczędnościowego, rachunku oszczędnościowo-rozliczeniowego lub rachunku terminowej lokaty oszczędnościowej może polecić pisemnie bankowi dokonanie - po swojej śmierci - wypłaty z rachunku wskazanym przez siebie osobom: małżonkowi, wstępnym, zstępnym lub rodzeństwu określonej kwoty pieniężnej (dyspozycja wkładem na wypadek śmierci).

2. Kwota wypłaty, o której mowa w ust. 1, bez względu na liczbę wydanych dyspozycji, nie może być wyższa niż dwudziestokrotne przeciętne miesięczne wynagrodzenie w sektorze przedsiębiorstw bez wypłat nagród z zysku, ogłaszane przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego za ostatni miesiąc przed śmiercią posiadacza rachunku.

3. Dyspozycja wkładem na wypadek śmierci może być w każdym czasie przez posiadacza rachunku zmieniona lub odwołana na piśmie.

4. Jeżeli posiadacz rachunku wydał więcej niż jedną dyspozycję wkładem na wypadek śmierci, a łączna suma dyspozycji przekracza limit, o którym mowa w ust. 2, dyspozycja wydana później ma pierwszeństwo przed dyspozycją wydaną wcześniej.

5. Kwota wypłacona zgodnie z ust. 1 nie wchodzi do spadku po posiadaczu rachunku.